ÜÇÜNCÜ İSKƏNDƏR

Ərdəbildə bir İsgəndər vardı.
Küçə-küçə gəzib duz satardı.
Eh, nə vaxtdan tanıyıram onu,
Ancaq görməmişəm neçə ildir.
Ölmüşmü?
Sağmı?
Bəlli deyil.
Hər dəfə onu düşünəndə deyirəm,
atalar gözəl deyib:
"Dünya yaxşı adamlardan xali deyil".
İstəsəydi mirzə olardı
lap sələmçibaşına,
şəhərin baş küçəsində
hücrədə oturardı.
Daha düşməzdi küçələrin qarına,
yağışına...
Düşür yadıma,
qışda çayxanada,
yayda örtülübazarın korpic səkisində
söhbət etdiyimiz günlər.
Necə də şirin danışardı
kiminin "duzçu",
kiminin "babı" adlandırdığı
İskəndər.
Görəsən sağdırmı?
Sağdırsa əgər,
yenə də çiynində duz şələsi,
əlində həşyəsi yazılı mis piyaləsi,
şəhərin eyri, ensiz küçələrilə
addımlayır ağır-ağır,
duz paylayır.
Bəlkə ölüb?
Əgər ölübsə
Görən hansı qəbristanda basdırıblar
onu

Axı, şəhərdə hamı bilirdi
İskəndərin babı olduğunu.
Diriliyində dişləri batmayanlar
Yəqin ölüsündən çəkiblər hesabını.
Mollalar qəbristana qoymayıblar
babını.
Bəlkə bağ meşədə,
kiçik həyətindəki
tək çinar altında yatır indi?
Görəsən şəhərin dalda küçələrində
çaxçaxlı qapıları döyüb,
başı çadralı,
əlləri hənalı
qaraqaş, qaragöz gəlinlərə
kim duz satır indi?
Bəlkə də sahibsiz qalıb
torbası, camı?
Bəlkə də İskəndərin ölüm xəbərini
şəhərdə eşitməyib hamı?
Bəlkə də neçə gəlin, neçə ana
hələ də gözləyir onun yolunu?
Taxçadakı kasaya qoyublar
nisyə aldıqları duzun pulunu?
Gözləyirlər gələcək yenə.
Yəqin inanmırlar
Duzsatan İskəndərin ölməsinə.
Doğrusu, mən özüm də inanmıram –
Ölə İskəndər.
Hələ yadımdadır ilk görüşümüz.
Örtülübazarda,
səkidə oturmuşduq ikimiz.
Önümüzdə iki stəkan çay vardı,
yanımızda bir torba duz.
O belə başladı söhbətini,
bir az zarafat, bir az ciddi:
"Dünyada üç İskəndər var:
biri mənəm.

Biri kefli İskəndər,
o biri Zülqərneyn.
Başqasını tanıyırsınız, deyin?
İskəndər çoxdu bilirəm.
Ancaq tarixdə qalanı üçdür.
Yəqin bu sözlərim
sənə birtəhər gəlir.
Onda mən heç...
İkisini tanıyırsan yəqin,
Axı tarixdə adı var Zülqərneynin.
O biri, dünyaya ayıq gəlib,
keflənib dünyanın qəmindən.
Müsəlman doğulsam da,
görürsən indi "kafir" olmuşam mən.
Belə də gedəcəyəm həyatdan –
əliboş,
könlü xoş.
Nə pul yığmışam, yük olub
çiyinlərimi əysin,
nə borcum qalacaq bir kəsə.
Buyursun, haqq-hesab mələkəsi gəlsin.
Nə cənnət həvəsindəyəm,
nə də cəhənnəmdən qorxum var.
Nə ehsan istəyirəm,
nə rəhmət oxusunlar..
Keçən il belə dedim molla Ələkbərə.
Acığı tutdu yaman,
dedi: – Əl çək bu babılığından,
Qayıt müsəlman ol,
Dua edərik,
tövbəni qəbul edər Yaradan.
Dedim
nə sizin kimi xadim ola billəm,
nə də heç nəyi qanmayan müsəlman.
Mənalı-mənalı baxdı
gözlərimin dərinliyinə,
susdu bir qədər.

Dedi
nə qazanarsan
bu duz şələsinin hamısını satsan
əgər?
Dedim.
birgünlük çörək pulu aparıram evə
hər axşam.
Hələ yadıma gəlmir
ikigünlük xərci bir gündə qazanam.
Sevincdən qaçdı dodaqları,
tələsik dedi:
ya Məcitcamedə,
ya Cümənəsciddə,
yeddi rükət namaz qıl gündə,
ailənin xərci məndə...
Doğrusu qaraldı qanım,
Dedim yaşımın bu vaxtında
deyirsən təzədən aldanım!
Hardan alırsan sən öz xərcini?
Kimin hesabına
saxlamaq istəyirsən məni?
Buna razı olarmı ağan?
Gördü bir xeyir aparmayacaq
bu danışıqdan,
dəyişdi üzünün mənası.
Dedi sən asi olmusan, asi!
Axirətə bir şeyin qalmamış,
Get duzunu sat,
çox bilirsən az danış.
Ancaq mən danışaram hər gün yenə.
Eşidir, məhəl qoymur,
Hətta acıqlanır da xəbərçilərinə:
"İşiniz olmasın.
Satdığı duzun acısı çıxıb dilinə..."
Danışıram,
nə sadəcə inaddır bu,
nə də şöhrət arzusu.

Axı, həqiqəti deyənin olmur qorxusu.
Nədən qorxacağam,
Həllac Mənsur kimi
şəhər meydanında dara çəkilməkdənmi?
Yoxsa Nəsimi kimi
dərimin soyulmasından?
Hər ikisinə razıyam, inan.
Ancaq etməzlər,
qorxurlar, əqidəm aşkara çıxa,
beş tanıyanım
o zaman yüz ola.
Min-min müsəlman dönüb
dinsiz ola.
Mənə nə var ki,
onsuz da babıdır adım.
Nə dinim var, nə etiqadım.
Heç nəyə inanmıram desəm,
düz olmaz.
İnanıram,
bu duzdur,
el dəyirmanında
gecələr səhərə kimi əzilən zəhmətimi,
qapı-qapı sürünən
yorğun ayaqlarımın qüdrətini
satmasam,
ac qalaram axşam.
İnanıram,
ölmək üçün doğulmuşam,
Ancaq məhv olmayacağam.
Çünki məhv olmur yaradan,
Haradasa, nədəsə yaşayır yenə.
Mən də zərrə-zərrə əzilib
qarışıram duz dənələrinə.
İnanıram,
insandır ən böyük yaradan,
Hər şeyə qadir.
Əlindən yaxşı da,

pis də gəlir.
Axı, mən də insanam,
demək,
ikilidir xasiyyətimin cövhəri.
Yaxşı olmaq üçün
məhv etməliyəm bir yarımı.
Pis də ola bilərəm
yaxşımı məhv etsəm əgər.
Mənə belə gəlir,
bir bütöv
iki yarıya dəyər.
Nə olsan, tam ol, –
yaxşı, ya da pis.
İkili olsanız
Hər şeyi itirərsiniz.
Zərgər ola bilərdim,
olmadım.
Niyə?
Xalqın qızılını,
özümün vicdanımı
zərrə-zərrə oğurlayıb
doldurmaq istəmirəm mücrüyə.
Duzdan çıxan çörəyim
ağzımda şəkər dadır.
Sən özün də bilirsən
adamlar bir-birini necə də aldadır.
Məni hamı tanıyır Ərdəbildə,
uşaqdan böyüyə qədər.
Kimi "Babı İskəndər" deyir,
kimi "Duzlu İskəndər".
Qoy kim necə istəyir desin.
Toxunmaq istəmirəm qəlbinə
heç kəsin.
Fəqət bir nəfər deyə bilməz
toyuğuna kiş demişəm.
Ancaq hamı bilir,
ömrüm boyu
bir qarışqa kimi işləmişəm".

Neçə il görüşdük.
Neçə il danışdıq beləcə.
Bəzən mübahisə edərdim onunla
Öz düşüncəm, öz biliyimcə.
O kamal dövründə idi,
Mən cavandım.
Elə bilirdim həyat
gördüyüm, bildiyim bu aləmdir.
Duzçu İskəndər
Həyatdan əfsanələr nəql edir...
Belə sanırdım o zaman:
ən böyük hikmət
dünyanın kürə olmasıdır.
Bir gecə-gündüzdə
yerin bir dəfə fırlanmasıdır.
Bunu da bilirdim,
Demək, hər şey aydın idi mənimçin.
İndi oturub düşünürəm
hərdən için-için.
Gör nələr varmış o İskəndərin
duzlu sözlərində.
Zarafat da etsə,
yerində demiş, yerində.
"Üçüncü İskəndər" olardı,
arxasında duranı,
qolundan qaldıranı
olsaydı.
Fikirləri çin-çin
bir kitab içinə yığılsaydı.
Kitablar ölkə-ölkə,
el-el dağılsaydı.
İskəndər olardı,
"Babı" deyə
ağzından vurmasaydılar əgər.
Fikirlərini lənət qılıncıyla
doğrayıb qırmasaydılar əgər.

Neçə ildir görməmişəm
duzsatan İskəndəri.
Hərdən düşür yadıma
qayğıdan, zəhmətdən
qırış-qırış olmuş sifəti,
bir də sözlərinin hikməti.
Deyirəm:
Xalqın dərdinə bax,
fikirlərində hikmət axını,
arxasında duz şələsi,
küçələri dolanır
bir əsri heyran etməyə qadir olan
onun filosof oğlu,
filosof balası.
Düşür yadıma,
deyirəm, nə olaydı
o zaman kinoya çəkəydilər
duzsatan İskəndəri.
Dalının şələsi,
əlinin camıyla.
Özü danışaydı hamıyla...
Eşidəydilər onu,
Üzünü tutub salona
Deyərdi: Görün nəyə qadir ikən
Nə günə qoymuşlar
bir millətin oğlunu.
Fəqət, nə kinoya düşdü,
nə də kitabda qaldı adı.
İndi mənim kimi
neçə nəfər xatırlayır:
"Ərdəbildə duz satan
Bir İskəndər vardı..."

1973

HƏSƏNİN ÖLÜMÜ

Bir səhər,
kəndə yayıldı acı bir xəbər:
"Həsəni öldürdü Cabbar..."
Əvvəlcə inanmadılar,
"Həsən dilsiz-ağızsız,
rəiyyətin biri,
ağzı təzə çatıb çörəyə...
Cabbarın qohumu, qardaşı,
torpağı, öküzləri.
Hamı yalvarır ona işləməyə...
Axı Həsənin Cabbarla nə işi var..."
Odur ki, inanmadılar.
Ancaq xəbər yerli-yerində
Həqiqət idi.
Çox da ki, Cabbar hampa,
Həsən rəiyyət idi.
İş belə gəlib,
yanaşıdır əkin yerləri.
Dünən Cabbarın nökərləri
mərzi adlayıb,
cüt salırlar Həsənin yerinə.
O qışqırıb hədələyir,
baxmırlar.
Yalvarır,
qulaq asmırlar yenə.
yazıq Həsən,
başılovlu,
əlləri göydə.
qaçır kəndə sarı.
O, bulaq başında tapır Cabbarı.
Yalvarır:
– Qoyma, nökərlərin mərzi aşdılar.
əkdilər mənim də yerimi!
Cabbar əyri-əyri baxıb ona,
fısıldayır ilan kimi:

– Mən demişəm!
Qoy əksinlər!
Axı, nə köməyin var,
nə də cütün.
Gözünü dağlayım
sənin kimi rəiyyətin...
Xırmanda gələrsən
deyərəm bir şey verərlər sənə...
Həsən yalvarır yenə:
– Bilirsən, körpə uşaqlarım var,
rəva bilmə acından ölələr.
Boğazımdan kəsib toxum almışam.
birtəhər,
uşaqların qanadı qandan çıxsın deyə
özümü oda, közə vururam.
Bir də yerim ola-ola
niyə sənin qapına gəlim çörəyə?
Cabbara yaman toxundu bu sözlər:
– Buna bax,
Mənə çörəyə gəlməyi alçaqlıq bilir.
Axmaq!..
Elə oradaca vurub öldürür Həsəni...
Qadınlar ağladı bu xəbərdən
kişilər qəzəbləndi.
Fəqət,
canının qorxusundan
kimsə nə danışdı,
nə də dindi.
Torpaq üstə ölən Həsəni,
aparıb basdırdılar torpağa...
İki gün
kənddə görünmədi Cabbar ağa.
Sonra hər şey düşdü öz qaydasına təzədən.
Elə bil yox imiş bu dünyada Həsən...
Kimsə demədi Cabbara:
– Sən də insansan,
Həsən də insan idi.

O, bəlkə də səndən yararlı
səndən mehriban idi.
Ancaq sən öldürdün onu.
Yaşamaqçın doğulanın
Həyat haqqını əlindən aldın.
Niyə o öldü?!
Niyə sən qaldın?!
Bu haqqı kim vermiş sənə:
"Yaşama!" deyəsən Həsənə?!
Ey, Cabbar!
Həsən ölərkən
baxdınmı gözlərinə?
Günəşin bir zərrəsinə
neçə enirdi qara bulud.
Dodaqları necə titrədi...
Hələ bəstələnməmiş
nəğməni
neçə də boğdu sükut.
Qolları düşdü yanına...
Kim bilir nə qədər torpaq
şumsuz,
toxumsuz
qaldı.
Sinəsi qalxıb-endi
dəmirçi körüyü kimi...
Qalxdı...
Endi...
Daha qalxmadı bir də...
Ocaqdakı gözlərin üstünə
kül endi pərdə-pərdə...
söndü ocaq...
Soyudu Həsənin qəlbi...
Daha neçə uşaq ata məhəbbəti,
neçə nəvə
baba nəvazişi görməyəcək.
Həsən öldü...
Dünyaya yüz Həsən gəlsə də

daha o gəlməyəcək...
Öldü Həsənlə birgə
Həsənlə dünyaya gəlmiş
nə qədər nemət.
Fəqət,
Cabbara demədilər:
"Bu qədər cinayətə
sənin nə haqqın var!!!"
Ancaq
ən acı həqiqət budur,
Həsən öldü,
qaldı Cabbar.
Qaldı bir də
insan ölümü haqqında
yığın-yığın suallar...

1967

"ŞAHİN VƏ KORAMAL"

Yer üzərində bir ada var,
Xəritədə, kitabda
adı qeyd olunmamış bir ada.
O, indi məlum olsa da
nə Magellan kəşf edib onu,
nə də Kolumb.
Ancaq neçə əsr əvvəl
burada hansı hökmdarsa olub,
əmr edib,
bir qala tikilsin
sıldırımların dənizə qovuşduğu yerdə.
Nə "Qız qalası",
nə "Məkr",
nə də "Məhəbbət"...
Fəqət,
kiçik otaqlar,

barmaqlı pəncərələr,
Bir də,
qalanın üstündə bir meydan.
Sonra da yelkənli qayıqlar
zaman-zaman
neçə keşikçi,
neçə dustaq daşımış bura.
Ağır qıfıllar vurulmuş
kiçik qapılara...
O vaxtdan insan səsi,
insan nəfəsi.
Bir də axşam
göydə ulduzlar yananda
titrək-titrək alışan
şamların şöləsi
ucaldı qaladan.
Ağır-ağır ötdü zaman,
səhər günəş doğdu,
axşam batdı...
Axşam ulduzlar doğanda
yatan dustaqları
səhər keşikçilərinin
addım səsləri oyatdı.
Beləcə yeknəsəq keçdi aylar...
Bir yaz günü
qala meydanında
yanında silahlı keşikçi
bir məhbus günə verirdi özünü.
Yenə göyün əyrisilə birləşən dəniz
tənbəl-tənbəl yırğalanır,
yenə günəşin şəfəqləri
ləpələr üstündə yanır,
yenə dalğalar aramsız
yalayırdı qalanın təməl daşını.
Məhbus birdən qaldırıb başını
baxır səmaya,
tala-tala buludlara,

Bir də əlisilahlı keşikçiyə.
Məhbusun bu qəribə baxışından
Gözətçi diksinir elə bil:
– Niyə belə baxırsan, niyə?!
– Görmürsən,
(Göyləri göstərir ona)
çayda üzən buz parçası tək,
Necə talalaşıb buludlar?
– Nə olsun?!
– Bahardır, ay qardaş, bahar.
– Nə olsun!
– İndi kənddə çəmənlər göyərib,
gömgöydür
lap bu dəniz kimi.
Gündüzlər qar əriyib
gilə-gilə,
damcı-damcı.
Axşamlar qayalardan buz sallanır
sərnizəniz kimi.
– Nə olsun?
– Uşaqlar irmaqdan, gölməçədən
atlana-atlana
otarmağa aparır qoyunları.
Baharda kənddə olmusanmı barı?
– Yox.
– İndi yaylaqda alaçalpov,
aranda yağış yağır.
Qızlar quzeylərdən novruzgülü,
güneydən tərə yığır...
Çoban qaya üstündə oturub
lap mənim kimi, belə.
Neçə-neçə nəğmə deyir
kənd gözəllərinə.
Qarğı tütəyin diliylə
Bilirsən, necə çalır?

– Bayatısı dağlara səs salır...
İndi cavanlar
boyunduruqdan aşırıb xışı
üç ay qışı
tövlədə yeyib, yatan öküzləri
xamdan çıxarırlar xırman yerində.
– Nə olsun?!
– Bircə vəsiyyətim var,
ömründə bircə gün olsa da
get kəndə.
Gözlərinlə gör
bahar günəş altda necə buxarlanır
ceyranın gözü kimi qapqara,
qızılgül ətirli,
neçə nemətli
torpaq.
– Eh, nə olsun..
Bundan mənə nə olacaq!
– Mən kənddə doğulmuşam.
Kənddə keçib
ömrümün acılı, şirinli günləri.
Torpaq yedirdib,
torpaq böyütmüş məni.
Atam da, babam da kənddə yaşadı,
kənddə öldü.
Oğlum da, qızım da kənddədirlər indi.
Görəsən nə edirlər mənsiz.
Nə gözəl günlər idi,
Hər bahar cütə gedirdik
Oğlumla ikimiz.
O yer sürər,
Mən toxum səpərdim.
O suvarar,
mən arx çəkərdim.
Sonra da bir bulaq başında
süfrə açıb,

nəyimiz vardısa
ağız ləzzətiylə yeyərdik.
Axşam evə dönəndə
gah qəmli,
gah da sevinc dolu
nəğmə deyərdik...
Eh, nə gözəl günlər idi...
O zaman
oğlumun on yaşı vardı,
qızımın səkkiz.
Görəsən nə edirlər indi.
Onlar mənsiz...
Məhbus fikrə getdi...
Birdən qalxdı ayağa,
gözlərində alışan qığılcım
sərnizədə əks etdi.
Sonra da toqquşdu
dəmirçi ocağı tək alovlu,
bir də buz kimi donmuş baxışlar.
məhbus dedi:
– Deyirsən, orda nə var?
Həyat, bir də azadlıq!
Bilirsən azadlıq nədir?!
– Bilirəm.
– Yox, bilmirsən!
Bilsəydin gözətçi olmazdın.
Bilsəydin bu qala divarları arasında
bircə gün qalmazdın.
Yox, bilmirsən!
Bilmirsən, yazıq.
Axı biz insanıq!
Sən bilmirsən bunu,
insanın azadlıq üçün doğulduğunu.
Bilsəydin...
Deyən məhbus
Birdən qollarını geniş açdı,
qalanın başından

şahin kimi uçdu.
Uçdu kəndin baharına...
Çobanın mahnılarına...
Ətir qoxulu torpağa...
Uçdu həyata,
insanlara,
azadlığa...
Gözətçi çiyinlərini çəkdi təəccüblə...
Sonra elə bil yuxudan oyandı,
bir addım atıb
ancaq yenə dayandı.
Baxdı,
hər şey əvvəlki kimiydi yenə...
Dəniz üfüqlə birləşib,
Günəşin şəfəqləri ləpələrə düşüb,
dalğalar qalanın təməl daşını döyürdü...
Fəqət o görmədi,
dənizdə bir nöqtə var.
Orada sular halqa-halqa böyüyürdü...
Sonra da üzürdü ləpələrin çiynində
sahilə sarı...
Gözətçi görmədi
bir məhbusun
həyat,
torpaq,
azadlıq arzuları
necə də can atır
sahilə sarı...

1968

TACİR VƏ MƏCNUN

Qədim Ərəbistan,
Qumlu səhradan
Tozlana-tozlana gələn karivan

Bir dağ ətəyində açır yükünü.
Bulağın yanında o bütün günü
Dincələcək yoqin qaş qaralınca.
Sonra da yenidən düşəcək yola.
Bulağın üstündə bir cüt söyüd var,
Burda mənzil edir hər gün karvanlar.
Xalçanın üstündə oturmuş tacir,
Beynindən qəribə fikirlər keçir:
"On gün yol gəlmişik, bir həftə də var,
Bazar, bazar olsa yəqin bu mallar
Beş günün içində satılar hökmən.
Beş gün də qalaram mal almağa mən.
Sonra da yenidən düşərik yola..."
Bu vaxt tacir görür dağ cığırıyla
Düz bulağa sarı gəlir bir nəfər,
Saçları dağınıq, özü mükəddər.
Gəlir, yanında da bir bala ceyran,
Gəlib su içirlər onlar bulaqdan.
Qayıdanda onu səsləyir tacir:
– Ey allah bəndəsi, de, adın nədir?
Kimsən, nəkarəsən, hara gedirsən?
Gəl otur söhbət et, darıxıram mən.
Bəlkə də yolumuz bir oldu elə,
Səni apararam onda özümlə.

M ə c n u n

Adımı soruşdun?
Qeysdir adım.
Mənim su içməkdi fəqət muradım.
Onunçun da enib gəldim bulağa.
Sənlə yolumuz bir deyil, ağa.
Tamam başqa yolun yolçusuyam mən,
Mənə yoldaş olsan ziyan edərsən.

Tacir

Bəlkə bir səyyadsan?
Abidsən yəqin,
Abidə oxşayır elə görkəmin.
Sən gəl o ceyranı bağışla mənə,
Üç qızıl verərəm onun yerinə.
Təam hazırlayar qulamlar ondan,
Özün də tacirə qonaq olarsan.

Məcnun

Üç qızıl verərsən dedin ceyrana?
Əsl tacirmişsən, inandım buna.
Səndə insaf hanı, mürüvvət hanı,
Üç soyuq qızıla verim canlını?

Tacir

Soyuq qızıla yox, sikkəyə, pula.

Məcnun

Yaxşı ki, tacirsən sən bu ağılla.
Qızıl ki pul oldu, əslindən çıxdı,
O indi qızıl yox, bir oyuncaqdı.
O gah təam olar, gah mətah olar,
Bir kisədən çıxıb birinə dolar...
(Bir şey dərk etmədi bu sözdən tacir.)

Tacir

De görək bəs sənin tələbin nədir?
Bəlkə də şal verim, ya qumaş verim?
Ya qul bağışlayım, qarabaş verim?
Ərəbsən, yerlisən, bizsə yol ötən,
Bilmirəm sən necə rəva bilirsən,
Qonağın ac gəlib, ac getsin burdan?
Bil ki razı qalmaz bundan Yaradan.

Məcnun

Acsınız? Belə de! Gözləyin əlan
Mən yemək gətirim sizə obadan.
Ancaq, əziz qonaq, bunu yaxşı bil
Bu ceyranı satmaq heç mümkün deyil.
Axı, necə satım bir yaranmışı?
Bundan Yaradanın gələrmi xoşu?
Onu da bizim tək yaratdı Tanrı,
Onun əlindədir öz ixtiyarı.
Nə olsun o zəif, sən qüvvətlisən.
Gücün çatanları məhv edəndə sən –
Onda canavarla səndə nə fərq var?
Bir gün də o tutub səni parçalar.

Tacir

Onu təam üçün yaratmış Allah,
Burda nə zərər var, nə də ki, günah.

Məcnun

Elə vəhşilər də bu yolla gedir!
Güclü gücsüzləri məhv etməlidir.

Tacir

Nəyinə gərəkdir onda bu heyvan,
Salıb öz arxana dolandırırsan?

Məcnun

Mən onu tutmadım, o özü gəldi,
O məni özünə bir arxa bildi.
Bir quş bir budağa sığındığı tək
O mənə sığınıb, qoruyum gərək.

Tacir

Bilirsən, böyüsə gedəcək bir gün.

Məcnun

Təəccüblü deyil bu hal mənimçün,
Ya gedər, ya bir gün qocalıb ölər.

Tacir

Acığın gəlməsin, yaxşı deyibəlr
Hərəmiz bir cürə dəliyik, düzü.

Məcnun

Hamıya yaraşmaz məcnunluq sözü.
Siz bir tacirsiniz, dövlət hərisi,
Min dinar səcdəyə gətirər sizi.
Cünunluq aləmi özgə aləmdir.

Tacir

Mənim müsahibim tanıdım kimdir.

Məcnun

Çəkinməyin, deyin, Məcnunam, bəli,
Adı dildən-dilə gəzən bir dəli.
Yox, o mən deyiləm özgəyəm tamam,
Mən eşqin yeganə havadarıyam.
Bir rəvayət deyim sizə, ey qonaq.
Bizdən neçə-neçə əsrlər qabaq
Qədim Yunanıstan torpaqlarından.
Dost imiş məhəbbət cünunluq ilə,
Deyirlər onların mehribanlığı
O vaxt dastan olub düşmüşdü dilə.
Sözü bir, sirri bir bu iki yoldaş
Bir yerdə gəzirmiş kəndi, şəhəri.
Hicrandan, möhnətdən, kədərdən uzaq

Gəlib ötər imiş ömrün günləri.
Bir gün də səfərə çıxırlar onlar,
Yol uzaq, getdikçə uzanır söhbət.
Cünunluq köpürüb daşır sel kimi,
Onu təsdiq etmir yenə məhəbbət.
Cünunluq köpürüb daşır sel kimi,
Məhəbbət çox sakit tutur özünü.
Cünunluq hirsini soyuda bilmir,
Əl atıb çıxarır onun gözünü.
Məhəbbət kor olub qalır səhrada,
Dostusa sarsılır öz əməlindən.
Haçandan-haçana gəlir özünə,
O, kor məhəbbətin tutub əlindən,
Gedirlər... indisə kədərli məhzun.
Tanınır hər yanda bu iki nəfər.
Odur el içində o vaxtdan bəri
"Məhəbbətin gözü kordur" deyirlər.
Cünunluq vəfasız çıxmır dostuna,
Ürəkdən-ürəyə daşıyır onu.
Ağasına sadiq əzabkeş kimi
Onu dolandırır ömrü uzunu...
Çox məcnunla olub, eşqin yolunda,
Çox aşiqlər gəlib, getmiş cahana.
İndi məhəbbətin mənəm həyanı,
İndi məcnun etmiş məni zəmanə..."
Döyüb gözlərini dayanır tacir,
Onun gördükləri yuxudur, nədir?
Bu haman Məcnunmu Leyliyə vurğun?
Bu haman gəncmidir həsrətdən cünun?
Bu haman aşiqmi həyata küskün?
Bu haman Qeysmi, demiş mənimçin –
Ən müqəddəs Kəbə Leylidir, Leyli?
Əgər bu o isə, hanı o dəli?..

Heyrətlə dayanıb baxanda tacir,
Məcnun da başını bulayıb gedir.
Bilir ki, bu kişi dərk etməz onu,
O, Leyli, bu, sərvət divanəsidir.

1974

AUERBAXIN MEYXANƏSİNDƏ GÖRÜŞ

Leypsiqdə yağışlı axşam

Leypsiq şəhərində bir meydança var,
Qədim bələdiyyə meydançasıdır,
Elə bil o kiçik tağlı dükanlar,
Əmir bazarının bir parçasıdır.*

Burda az görünür adamlar indi,
Şöhrəti tarixə zəbt olmuş ancaq.
Qonşu küçələrsə işıqlı, enli,
Həyatda, zamanda təzada bir bax.

Böyük mehmanxana,
Təkəm otaqda.
Nə bir tanış vardır deyəm, danışam.
Daha yorub məni yazıb-pozmaq da,
Qəribə haldayam, düzü, bu axşam.
Elə bil kim isə tutub əlimdən,
Çəkib dar otaqdan çıxarır məni.
Kiminsə, nəyinsə arxasınca mən,
Keçirəm səssizcə neçə küçəni...
Narın yağış yağır yenə bu axşam.
Damcılar böyüyür, artır anbaan.
Mən də göylər kimi elə dolmuşam,
Çətir də, papaq də çıxıb yadımdan.
Gedirəm... bomboşdur hər yan gözümdə,
Bilmirəm bu yağan yağışmı, qarmı.
Heç deyə bilmərəm bu an özüm də,
Öz qəti arzumu, son qərarımı.
O qədim meydana çatdığım zaman

**Əmir bazarı* – Təbrizdə üstüörtülü bazar.

Gecəyarısını vurur saatlar.
Dururam bir anlıq.
Axı, uzaqdan
Məni çağırdılar.
Bəlkə gələn var?
Sonra da yaxından gəlir o səda,
Duyuram çiynimə toxundu bir əl.
Bu gecə, kimsəsiz bir meydançada,
Bir mənəm, bir də ki, o mərmər heykəl.
Bəlkə o heykəldir səsləyən məni?
Heykəl danışarmı?
Onda bu kimdir?
Astaca çiynimə qoyub əlini,
Görürəm meydana bir qoca enir.
Baxıb tanıyıram.

M ə n

Ustad, mən səni
Veymarda Şillerlə qoşa görmüşəm.

G e t e

Əzizim, bilirsən, Faustçun məni,
Bura gətirdilər.
Çoxdan gəlmişəm...
Təəccüb eyləmə,
Mənə de görüm
Səni bu meydana gətirdilərmi?

M ə n

Yox, məni buraya... doğrusu... özüm

G e t e

Bəli, aydın oldu.
Sən gələn kimi
Elə bu səhər,